

Повідомлення про захист прав дітей в українській кризі

Травень 2022 р.

ОГЛЯД

Ці повідомлення про захист були розроблені для підтримки зусиль із захисту прав, яких докладають члени Альянсу й більші гуманітарні організації, що реагують на українську кризу та працюють над її розв'язанням.

Повідомлення класифікуються за проблемами й темами та містять рекомендації для донорів, гуманітарних агенцій, гуманітарного керівництва та більшої міжнародної спільноти. Їх можна використовувати й адаптувати як для державних, так і приватних зусиль із захисту. Зверніть увагу, що через контекст, який швидко розвивається, це робочий документ, який буде відповідним чином оновлюватися на основі потреб захисту.

Ми заохочуємо ваші відгуки. Для отримання додаткової інформації або для надання відгуків щодо цих повідомлень, будь ласка, звертайтеся за адресою: advocacywg@alliancecpha.org

Ми спостерігаємо розвиток кризи із захисту дітей.

Усі діти в Україні зараз перебувають у **серйозній небезпеці фізичної шкоди й сильного емоційного дистресу**.

Протягом перших двох місяців конфлікту майже дві третини дітей в Україні було переміщено, а понад 2 мільйони дітей перетнули кордон. Масове переміщення населення вже призводить до відокремлення дітей від своїх сімей. Діти, розлучені з родиною, є одними з найбільш вразливих. Відсутність догляду та захисту з боку піклувальників і родин наражає дітей на підвищений ризик шкідливих наслідків для захисту дітей.

Усі діти в Україні й переміщені в інші країни мають **критичні потреби в захисті**, включаючи захист від насильства, нехтування, експлуатації та зловживання. Доступ до служб із захисту дітей, психічного здоров'я та гендерно обумовленого насильства (GBV) є важливішим, ніж будь-коли.

Потреби дітей мають бути центральними для реагування, а захист дітей — обов'язком кожного. Дуже важливо забезпечити, щоби потреби захисту дітей враховувалися з точки зору віку, статі й інвалідності, забезпечуючи сильну інтеграцію програм разом із окремим спеціалізованим реагуванням щодо захисту дітей.

ЗМІСТ

Центральність дітей та їх захисту	2
Діти та збройний конфлікт	6
Діти без супроводу й діти, розлучені з родиною (UASC)	10
Підзвітність дітям і сім'ям	13
Локалізація	14
Захист і освіта дітей	14
Захист дітей, продовольча безпека й харчування	16
Торгівля людьми	18
Захист дітей і гендерно обумовлене насильство	20

ЦЕНТРАЛЬНІСТЬ ДІТЕЙ ТА ЇХ ЗАХИСТУ

Ключові повідомлення

- **Ми спостерігаємо розвиток кризи із захисту дітей.** Протягом перших двох місяців конфлікту майже дві третини дітей в Україні було переміщено.¹ Це одне з найшвидших переміщень дітей із часу Другої світової війни. Переміщені діти перебувають під підвищеним ризиком насильства й експлуатації, а це особливі форми переслідування дітей.
- **Усі діти в Україні зараз перебувають у серйозній небезпеці фізичної шкоди й сильного емоційного дистресу.** Діти, особливо які живуть уздовж контактних ліній на сході України, уже прожили вісім років у конфлікті, тривалого насильства, обстрілів і переміщення з дому. Багато дітей в Україні вже стали свідками або зазнали насильницьких дій, включаючи звукові й ударні хвилі від вибухів. Багато дітей демонструють ознаки значного дистресу. Загроза їх негайному й довготривалому захисту та добробуту дуже велика. Відсутність або втрата члена сім'ї також спричиняє значний психосоціальний і соціально-економічний вплив.

¹[Екстрене звернення для України, версія за квітень \(березень–серпень 2022 р.\)](#), Управління ООН з координації гуманітарних справ, квітень 2022 р.

- **Широка присутність мін і вибухонебезпечних залишків війни (ERW) піддає дітей ризику смерті й жакливиx травм.** Східна Україна вже була однією з ділянок землі, що найбільш забруднена мінами/ERW, навіть перед нещодавньою ескалацією. Ця реальність швидко поширюється на інші частини країни.
- **Повітряні удари, обстріли й вибухи, зокрема використання вибухонебезпечної зброї в заселених зонах, призвели до пошкодження й руйнування основних послуг,** таких як школи, лікарні, ринки, водоочисні й санітарно-гігієнічні споруди, постачання енергії, та іншої важливої інфраструктури. **Діти стикаються зі зростанням перешкод для задоволення основних потреб і доступу до таких важливих послуг,** як їжа, вода, транспортування й невідкладна медична допомога (включаючи медицину).
- **Реагування виявило основні проблеми із догляду, захисту й безпеки дітей без супроводу й дітей, розлучених із родиною,** особливо тих, які переміщуються. Окрім того, працівники першої лінії помітили випадки дискримінації щодо певних груп дітей, як-от діти з етнічних меншин, включно з ромськими дітьми.
- **Ми вітаємо зусилля ЄС щодо розробки, прийняття, фінансування та впровадження системи захисту, яка містить ключові елементи для захисту дітей під час реєстрації та скерування, зокрема для дітей-біженців без супроводу.²**
- **Існує нагальна потреба встановити надійні сітки безпеки, що містять виділені потужності в системах реєстрації та конкретних послугах для координованої ідентифікації й надання послуг.** Ми знаємо з інших криз, що діти без супроводу й діти, розлучені з родиною, перебувають під більшим ризиком експлуатації та зловживань, зокрема в найгірших формах. Сітки безпеки сприятимуть захисту дітей від серйозної шкоди, включаючи ризики торгівлі людьми, що існували до кризи й можуть нею посилюватися.
- **Враховуючи погіршення ситуації для дітей, а також надзвичайні ризики, з якими вони стикаються, пов'язані з їхнім захистом і благополуччям, ми вітаємо регіональний план реагування у справах біженців щодо ситуації в Україні з березня по грудень 2022 року, який містить підрозділи із захисту дітей у регіональних розділах і розділах окремих країнах. Занепокоєння викликає недостатнє включення дітей і їхнього захисту в екстреному зверненні від березня до травня 2022 року для України та в редакції від квітня 2022 року. Захист дітей часто отримує обмежений фокус і фінансування, незважаючи на рятівний характер спеціалізованих втручань для захисту дітей.³**

Рекомендації

² 7 квітня парламент ЄС прийняв рішення про ЗАХИСТ [ЄС дітей і молоді, які тікають від війни в Україні](#), закликаючи до більшого захисту дітей, які тікають від війни в Україні (особливо вразливих дітей), про реєстрацію дітей, які в'їжджають у ЄС, стаціонарними установами, а також про контроль за їхнім добробутом і перебуванням у ЄС. 5 квітня Європарламент прийняв резолюцію про [Захист прав дитини в цивільно-правовому, адміністративному та сімейному судочинстві](#).

³ Save the Children, The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action, Global Child Protection Area of Responsibility, UNHCR, "The Unprotected: Annual Spotlight on Child Protection Funding 2021," Save the Children, 2022, <https://alliancecpha.org/en/child-protection-online-library/report-unprotected-annual-spotlight-child-protection-funding>.

- **Переконайтеся, що діти є центром при реагуванні та що їх захист вважається відповідальністю кожного.** Дуже важливо визначити пріоритетність створення доказів шляхом збору **вікових, статевих і дезагрегованих даних** про дітей, щоби виявити й реагувати на конкретні потреби захисту дітей, забезпечуючи сильнішу інтеграцію програм разом зі спеціальними автономними відповідями.
- **Право дітей-біженців на перебування в третій країні, включно з їхнім правом шукати й отримати притулок, необхідно підтримувати і поважати принцип невідворення.** Це означає, що будь-яке повернення дітей-біженців має бути добровільним, добре проінформованим, безпечним і відповідати їхнім найкращим інтересам. **Для дітей із групи ризику, UASC і дітей, які мають альтернативний догляд, слід дотримуватися індивідуальних процедур найкращих інтересів.**
- **Ми закликаємо донорів підтримувати інтеграцію захисту дітей у гуманітарне реагування зі самого початку,** включно з оцінкою початкових потреб і в інших програмах, включно з продовольчою безпекою, системою роздачі готівки та талонів, освітою, харчуванням, ПРШ, притулком тощо.
- Забезпечити, щоб усі гуманітарні організації, особливо ті, хто не має знань і/або попереднього досвіду роботи з населенням, яке постраждало від конфлікту, включаючи волонтерів в Україні й сусідніх країнах, працювали в межах **мінімальних стандартів захисту дітей у межах гуманітарної діяльності⁴** та **сприяли Основним зобов'язанням із захисту дітей у гуманітарній діяльності (ССС)⁵** у своїх планах реагування, апеляціях і щоденній реалізації для захисту та пом'якшення ризиків для дітей.
 - Упровадження мінімальних стандартів захисту дітей (МСЗД) і сприяння СССР для захисту дітей підвищує якість, покриття, рівність, координацію та підзвітність гуманітарного реагування.
 - Для отримання додаткової інформації й рекомендацій щодо ключових потреб/ризиків, пріоритетів і стандартів захисту дітей донори й гуманітарні організації можуть звернутися до координаційних органів із захисту дітей, включно зі Зоною відповідальності за захист дітей в Україні, УВКБ ООН та ЮНІСЕФ у регіоні.
- **Дуже важливо, щоби діти та їхній захист мали належну вагу в Апеляції та Планах реагування, а також їх впровадженні як усередині України, так і в усьому регіоні.**
 - **Дітей необхідно виділити як унікальну постраждалу групу населення, а ризики для захисту дітей і наявні можливості** необхідно відображати в аналізах ситуації, висвітлюючи конкретні потреби за статтю, віком та інвалідністю.

⁴ The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action, "Minimum Standards for Child Protection in Humanitarian Action," The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action (2nd Edition), 2019, https://alliancecpha.org/en/CPMS_home.

⁵ United Nation Children's Fund, "Core Commitments for Children in Humanitarian Action," UNICEF, 2020, [https://www.unicef.org/media/87611/file/Core%20Commitments%20for%20Children%20\(English\).pdf](https://www.unicef.org/media/87611/file/Core%20Commitments%20for%20Children%20(English).pdf).

- Апеляції та плани реагування повинні містити **окремі розділи або розділи про захист дітей**, щоби відображати конкретні, значні, збільшені потреби захисту дітей й докладні фінансові потреби та прогалини.
- **Аналізи та плани інших секторів необхідно формулювати й наповнювати конкретними потребами дітей**, розподіленими за віком, статтю й інвалідністю, щоби забезпечити їх інтегрування в плани інших секторів і втручання для реагування. Ці сектори повинні сприяти гарантуванню прав дітей і захисту дітей від ризиків і їх пом'якшенню, а також забезпечити відповідні для дітей заходи реагування.⁶
- **Донори й гуманітарне керівництво мають сприяти узгодженню та дотриманню центральної ролі захисту, МСЗД і ССС**, доносячи це іншим провідним галузевим органам, відповідальним за розробку таких планів, включаючи ОСНА й УВКБ ООН.
- Донори повинні забезпечити, щоби у їх закликах до пропозицій і критеріях фінансування всі пропозиції відповідали МСЗД. Вони мають бути чутливими до дітей, статі й інвалідності. Де це можливо, слід заохочувати пропозиції, які визначають пріоритетність ризиків щодо захисту дітей, потреб даних і втручань у інших секторах відповідно до стовпа 4 МСЗД, а також у рамках багатогалузевих та інтегрованих програм.
- Підтримка спеціалізованих автономних заходів із захисту дітей також має вирішальне значення, у тому числі для ведення справ, зокрема для реєстрації та перенаправлення, а також психосоціальної підтримки; відстеження й відновлення сім'ї, де це найкраще відповідає інтересам дитини; а також зміцнення наявних національних послуг із захисту дітей.
- Враховуючи потенційний довготривалий вплив цієї кризи на дітей і сім'ї, **донори повинні взяти на себе зобов'язання щодо багаторічного прогнозованого фінансування**, починаючи з фази надзвичайної ситуації. Це покращить безперервність надання послуг і застосування цілісного підходу до підтримки добробуту дітей і здорового розвитку через системи добробуту й освіти дітей у країнах, які прихистили дітей, і в Україні.
- **Гуманітарні й розвиткові донори й організації мають координувати свої зусилля для забезпечення зв'язаного підходу**, який урівноважує короткострокову допомогу, що рятує життя, з довготривалою підтримкою місцевих організацій і державних структур, включаючи національні системи захисту дітей.
- **Гуманітарні кошти від будь-яких інших активних криз, особливо тих, які вже недостатньо фінансуються, не слід переводити на українську кризу**, а рівень глобального фінансування повинен зростати, щоби відображати збільшені потреби.

⁶ Включення захисту дітей у план освітнього сектору миттєвої апеляції є гарним прикладом для наслідування <https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/Ukraine%20Flash%20Appeal%202022.pdf>.

ДІТИ ТА ЗБРОЙНИЙ КОНФЛІКТ

Ключові повідомлення

- **Збройні конфлікти мають руйнівний і тривалий вплив на дітей**, оскільки вони стикаються зі серйозними порушеннями своїх прав і ризикують залишитися без належного захисту й гуманітарної допомоги. Під час військових дій діти можуть бути свідками або брати участь у насильницьких діях чи інших заходах із дистресом, які можуть вплинути на їхнє фізичне або психологічне благополуччя.
- **Відповідно до міжнародного гуманітарного права сторони конфлікту зобов'язані захищати цивільних осіб, зокрема вживати всіх можливих запобіжних заходів для захисту дітей і цивільних об'єктів від атаки.** Це включає принципи пропорційності та відмінності щодо військових цілей. Необхідно захищати дітей і критично важливу інфраструктуру для дітей, включно зі школами й лікарнями.
- **У постанові Ради з прав людини ООН, ⁷з мандатом на створення незалежної міжнародної комісії з питань розслідування й наступних посад для найму, ⁸не згадується й відсутнє посилання на експертні знання щодо дітей.** Дуже важливо докласти зусиль для забезпечення достатніх експертних знань щодо дітей у цих механізмах і процесах, щоби гарантувати розслідування та притягнення до відповідальності за злочини, які стосуються дітей.

Убивства й тяжкі тілесні ушкодження дітей

- **Діти мають підвищений ризик загибелі й отримання тяжких тілесних ушкоджень, як унаслідок використання вибухонебезпечної зброї в заселених районах, зокрема зі широким спектром дії, так і внаслідок великої кількості мін та інших вибухонебезпечних боєприпасів, якими зараз засіяні громади.** Станом на 21 квітня Управління Верховного комісара ООН з прав людини (УВКПЛ) задокументувало 5264 загиблих і поранених цивільних з 24 лютого, у тому числі убито 177 дітей (44 дівчини, 63 хлопці, 70 невідомих) і поранено 285 дітей (61 дівчина, 66 хлопців, 158 невідомих).⁹ Уважається, що фактична кількість убитих і поранених набагато вища. Згідно з даними УВКПЛ більшість із цих жертв були в результаті вибухової зброї зі широким спектром дії, такої як обстріли важкої артилерії, ракетних систем із багатьма запусками й повітряні удари.

Сексуальне насилля над дітьми

- **Зростання кількості повідомлень про сексуальне насилля, включаючи зґвалтування, сексуальне насилство й торгівлю людьми для сексуальної експлуатації, як стверджується, учинених**

⁷Resolution adopted by the Human Rights Council on 4 March 2022 49/1. Situation of human rights in Ukraine stemming from the Russian aggression <https://digitallibrary.un.org/record/3963815?ln=en>

⁸https://untalent.org/jobs/human-rights-officer-tjo-6-?utm_campaign=google_jobs_apply&utm_source=google_jobs_apply&utm_medium=organic

⁹United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, "Ukraine: civilian casualty update 21 April 2022," 7 OHCHR, accessed April 25, 2022, <https://www.ohchr.org/en/news/2022/04/ukraine-civilian-casualty-update-21-april-2022>.

стосовно жінок, дівчат підліткового віку й дітей, викликає глибоку стурбованість. Діти без супроводу й розлучені з родиною, особливо дівчата, і діти з особливими потребами/інвалідністю, надзвичайно вразливі.

- **Переривання життєво важливих і базових послуг, а також перенавантаження сфери в Україні послабило необхідне запобігання й надання послуг із реагування на сексуальне насилля.** Незважаючи на збільшення кількості повідомлень про сексуальне насилля в контексті конфліктів про нього часто не рапортують. У цих контекстах доступ до послуг сексуального та репродуктивного здоров'я може врятувати життя й допомогти уникнути довгострокових наслідків.
- **Надання важливих і дружніх до дітей послуг у зв'язку із наслідками сексуального насилля є необговорюваною відповідальністю урядів і всіх гуманітарних організацій.** Зважаючи на обмежені соціальні послуги й системи перенаправлення в Україні, а також перевантажені потужності сусідніх країн, захист від сексуального насилля має бути основним завданням у всіх заходах реагування в Україні та країнах, які приймають біженців.

Ризик набору й використання збройними силами або збройними групами

- **Діти в Україні й сусідніх країнах піддаються руйнівному впливу збройних конфліктів, включаючи ризик набору й використання збройними силами або збройними групами.** Оскільки конфлікт збільшується в часі, так і в обсязі, більша кількість дітей перебуває під загрозою залучення до збройного конфлікту шляхом безпосередньої участі в військових діях або виконання різноманітних завдань для підтримки військових операцій. **Дуже важливо, щоби діти завжди були захищені від участі у збройному конфлікті, від набору й використання збройними силами або збройними групами.**
- **Зв'язок або використання збройними учасниками, або інша участь у збройних конфліктах завдає шкоди фізичному здоров'ю дітей і може призвести до тривалого впливу на їх психічне та психологічне благополуччя.** Це може наражати їх на високий ризик смерті або постійної травми, а також захоплення, затримання або жорстокого й нелюдського ставлення, включаючи катування й сексуальне насилля. Це також підвищує ймовірність відокремлення сім'ї від дитини.
- **Україна та Росія ратифікували Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах відповідно у 2005 та 2008 роках.** Факультативний протокол забороняє набір дітей на військову службу та їх використання у військових діях усіма збройними силами та збройними групами. Як Україна, так і Росія є підписантами зобов'язань у Парижі з 2007 року.

Атаки на школи й лікарні

- **Атаки на школи й лікарні наражають дітей на серйозну небезпеку й часто суттєво впливають на їхній негайний і тривалий захист і добробут.**

- За даними Міністерства освіти та науки України станом на 25 квітня **1499 освітніх установ було пошкоджено або знищено з 24 лютого** <http://saveschools.in.ua/>.¹⁰
- Станом на 21 квітня 2022 р. **ВООЗ зареєструвала 162 атаки на медичні заклади**, які призвели до 73 смертей і 52 травм.¹¹
- Декларація про безпеку шкіл (ДБШ) і Вказівки із захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройних конфліктів¹² є міжнародними стандартами безпеки шкіл, дітей і вчителів у збройних конфліктах. У Вказівках запропоновано дії для сторін, які перебувають у конфлікті, з метою зменшення військового використання шкіл та університетів, а також зведення до мінімуму негативного впливу на освіту.
- **Україна схвалила ДБШ у листопаді 2019 року, ставши 100-ю країною світу, що підтвердила політичну відданість захисту та продовженню освіти в період збройного конфлікту.** Уряд України затвердив План заходів щодо *Декларації про безпеку шкіл* і створив міжвідомчу робочу групу, відповідальну за впровадження декларації. Із 2019 року щонайменше 1000 військовослужбовців¹³ України пройшли навчання із ДБШ і Вказівок зі захисту шкіл та університетів від використання у військових цілях під час збройних конфліктів.
- Росія ще не затвердила ДБШ і Вказівки, проте Росія проголосувала на користь Постанови Ради безпеки 2601 (2021), яка закликає всі сторони гарантувати, захищати, поважати та пропагувати право на освіту, зокрема в разі збройного конфлікту, і підтверджує свій внесок у досягнення миру й безпеки, підкреслюючи безцінну роль, яку відіграє освіта для фізичних осіб і суспільства, зокрема як безпечний простір, який рятує життя. Україна була серед 99 держав-членів ООН, які спільно спонсорували постанову.

Гуманітарний доступ

- **Операційна присутність гуманітарних організацій продовжує заважати через обмеження доступу й безпеки, і наразі обмежується певними частинами країни, при цьому лінії конфліктів змінюються щодня. Ці обмеження серйозно впливають на здатність організацій досягати найбільш постраждалих людей.**

¹⁰ Відстеження Міністерства освіти та науки України: <http://saveschools.in.ua/>.

¹¹ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, "Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report," OCHA, 21 April 2022, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2022-04-21_Ukraine%20SitRep%20Humanitarian%20Impact%20final.pdf.

¹² Global Coalition to Protect Education from Attack, "The Safe Schools Declaration," GCPEA, 2022, <https://ssd.protectingeducation.org/>.

¹³ Global Coalition to Protect Education from Attack, "Practical Impact of the Safe Schools Declaration," GCPEA, January 2022, <https://protectingeducation.us2.list-manage.com/track/click?u=4bd5fe1f61eea29e76411b24e&id=ff373af2b8&e=7fe9477a42>.

- Хоча кілька евакуацій були успішними, багато людей неодноразово зупинялися через тривалі бої в найбільш постраждалих районах,¹⁴ а деяких цивільних осіб, включаючи дітей, були вбито під час спроби втечі.¹⁵

Рекомендації

- Дітей необхідно захищати від шести серйозних порушень проти дітей, а також від інших порушень їхніх прав, які можуть мати місце.¹⁶
- Міжнародна спільнота повинна забезпечити притягнення до відповідальності осіб, відповідальних за вчинення серйозних порушень стосовно дітей. Там, де безпечно, доречно й відповідно необхідно спільно використовувати судові й несудові механізми й передачу знань і досвіду стосовно злочинів проти дітей, у тому числі для свідчень і доказів, зібраних у сусідніх країнах.
- Переконайтеся, що до міжнародних механізмів розслідування й підзвітності включено спеціальний досвід щодо дітей, включно з міжнародною комісією з розслідування з мандатом Ради з прав людини ООН, та розслідуванням, відкритим Міжнародним кримінальним судом, а також для того, щоб вони уважно розглядали та вживали заходів для усунення порушень стосовно дітей.
- Необхідно запровадити й підтримати відповідні системи, що реагують на атаки на школи, і програми захисту для шкільних громад. Вони мають містити підтримку моніторингу й перевіреної звітності про атаки на освітні заклади, школярів і персонал. Вони також мають містити готовність і заходи захисту у випадку обстрілів та авіаударів, навчання з питань ризиків вибухонебезпечних боєприпасів, пов'язаних із виробництвом зброї, а також потужні механізми перенаправлення для забезпечення доступу шкільного персоналу, школярів і сімей до підтримки за потреби.
- Атаки на цивільних осіб і цивільну інфраструктуру, включаючи школи й лікарні, а також використання вибухової зброї в заселених районах необхідно негайно припинити й засудити, необхідно застосовувати принципи міжнародного гуманітарного права та права людини.
- Забезпечити повний, безперешкодний гуманітарний доступ до дітей і сімей, які потрапили в кризу. Гуманітарний доступ у всіх районах України, де відбувається конфлікт, має важливе значення для допомоги й захисту дітей. Необхідно дозволити рух гуманітарної допомоги через «контактну лінію» в усіх переходах на вхід/вихід, наскільки це можливо.

¹⁴ United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, "Ukraine: Humanitarian Impact Situation Report," OCHA, 21 April 2022, https://reliefweb.int/sites/reliefweb.int/files/resources/2022-04-21_Ukraine%20SitRep%20Humanitarian%20Impact%20final.pdf.

¹⁵ IBID

¹⁶ United Nations, "The Six Grave Violations – Office of the Special Representative of the Secretary-General for Children and Armed Conflict," UN.

ДІТИ БЕЗ СУПРОВОДУ Й ДІТИ, РОЗЛУЧЕНІ З РОДИНОЮ (UASC)

Ключові повідомлення

- Значний вплив конфлікту на цивільну інфраструктуру й послуги глибоко впливає на соціальну й економічну стабільність в Україні, що додатково впливає на вразливі сім'ї та збільшує ризик відокремлення сімей.
- Масове переміщення населення із районів, безпосередньо постраждалих від конфлікту, як усередині, так і закордон, уже призвело до відокремлення дітей від своїх сімей. **Відокремлені діти та діти без супроводу є одними з найуразливіших дітей у гуманітарних умовах. Відсутність догляду та захисту з боку піклувальників і сімей наражає їх на підвищений ризик подальших шкідливих наслідків для захисту дітей, включаючи всі форми насильства, зловживання, експлуатації та торгівлі людьми.**
- Перед початком конфлікту близько 100 000 дітей із 663 установ, включаючи приблизно половину з інвалідністю, жили в місцях піклування та школах-інтернатах в Україні.¹⁷ **Без сімейного середовища ці діти дуже вразливі під час конфлікту.**
- **Переважає більшість дітей в українських установах мають живих батьків і сім'ї, і всупереч повідомленням ЗМІ вони не є сиротами.**
- **Установи постраждали від обстрілів і ракет, і доступ до відповідного догляду може стати складнішим для дітей, оскільки насильство в Україні посилюється, ускладнюється доступ до харчових продуктів, опалення, освіти й медичної допомоги, особливо у важкодоступних місцях із високоінтенсивним конфліктом. Важливо визнати напруженість між негайною потребою захисту дітей від небезпеки і потенційним ризиком для дітей, що може виникнути в результаті переїзду в нове місце. Тому переїзд дітей із закладів опіки за місцем проживання можна розглядати, якщо це становить найкращий інтерес дитини й у разі гуманітарної евакуації, як останнього шансу,¹⁸ через загрозу конфлікту й лише за повної співпраці з органами влади. Слід за можливості розглядати або безпечне возз'єднання сімей, або організацію супроводу дитини кимось із батьків, якщо вона переїжджає з групою, якщо це якнайкраще відповідає інтересам дитини.**
- Відсутність міжнародної реєстрації значно ускладнила відстеження місцезнаходження дітей із установ, які перетнули кордони, і забезпечення їхньої безпеки й належного догляду. **Багато дітей подорожують із персоналом установ та ідентифікуються, як у супроводі законного опікуна відповідно до розпоряджень, установлених в Україні, і їхнє систематично оцінювали органи**

¹⁷ Hope and Homes for Children, "[The Illusion of Protection: An analytical report based on the findings of a comprehensive study of the Child Protection system in Ukraine.](#)" 2016.

¹⁸ Кластер захисту: Рекомендація щодо гуманітарної евакуації громадян в Україні, квітень 2022 р. - Україна | ReliefWeb <https://reliefweb.int/report/ukraine/protection-cluster-recommendation-note-humanitarian-evacuations-civilians-ukraine>

захисту дітей у країні притулку. Та згідно зі статтею 20 Конвенції про права дитини держави зобов'язані забезпечити дітям без батьківського піклування незалежно від того, чи подорожують вони із законними опікунами, догляд і захист, включаючи оцінку того, чи відповідають їхні поточні умови догляду їхнім найкращим інтересам.¹⁹

- **Необхідно ефективно й належним чином спрямовувати міжнародну підтримку під наглядом національних органів, щоби запобігти зловживанням, торгівлі людьми й іншим видам експлуатації, відокремленню, а також допомагати сім'ям піклуватися про своїх дітей у цих складних обставинах.**
- **Приватні ініціативи, спрямовані на сприяння передачі дітей через кордони, створюють серйозні проблеми щодо захисту й безпеки дітей і значно підвищують ці ризики.**

Рекомендації

- **Переконайтеся, що всі системи управління даними у відповідних державах дотримуються правової бази захисту дітей, біженців і захисту даних.** Пріоритетом має бути підтримка національних органів із захисту дітей і систем управління інформацією про захист дітей громадянського суспільства, а у випадку біженців — інтеграція з відповідними системами управління інформацією щодо біженців. Будь-який обмін інформацією з будь-якою стороною, включно з транскордонним обміном інформацією, має відбуватися лише згідно з відповідними правовими стандартами та базами, на основі індивідуальних оцінок захисту даних, укладених угод про обмін даними, і дані слід передавати лише тоді, коли це вважається безпечно і в найкращих інтересах дитини.
- **У більшості ситуацій найкращим інтересом для дитини є залишатися або бути возз'єднаним зі своєю сім'єю. Необхідно докласти всіх зусиль, щоби діти були зі своїми сім'ями або основними піклувальниками, а також братами й сестрами, необхідно запобігти будь-якому (подальшому) роз'єднанню, якщо немає підстав вважати, що це не відповідає їхнім найкращим інтересам.**
- **Забезпечити, щоби врахувати всіх дітей: Усіх дітей, які перебувають окремо від сімей або без супроводу, включно з дітьми, які позбавлені батьківської або сімейної опіки до та під час конфлікту, необхідно ідентифікувати й зареєструвати в місцевих органах із захисту дітей. Необхідно докласти всіх зусиль, щоби розпочати відслідковувати сім'ю в місці роз'єднання.**
- **Після прибуття в країну призначення важливо, щоби усіх дітей зареєстрували.** У момент реєстрації необхідно підтвердити особу (осіб), які подорожують із дитиною, і записати їх контактну інформацію. Для дітей, які подорожують самостійно або з неспорідненими дорослими чи друзями, слід негайно провести порівняння реєстраційних даних з наявними записами дітей, про яких повідомляється в ЄС як про зниклих без вісті.

¹⁹ До цих питань застосовується низка інших статей і загальних коментарів, зокрема: статті 2, 3, 20, 22(1) та 22(2), а також Загальний коментар 14 встановлюють стандарти застосування найкращих інтересів дитини. UNHCR 2021 BIP Настанови містять подальші детальні рекомендації.

- **Органи із захисту дітей мають регулярно стежити за всіма дітьми без супроводу дорослих, а також за дітьми, які подорожують із далекими родичами та друзями, щоб виявляти потенційну торгівлю людьми та працювати над возз'єднанням сім'ї там, де це відповідає найкращим інтересам дитини.**
- **Своєчасні міждисциплінарні процедури найкращих інтересів необхідно проводити фахівцям, які мають відповідний досвід, у делікатний для дитини спосіб.** Слід урахувати погляди дитини, щоб забезпечити повагу до прав дітей при прийнятті рішень про розміщення.
- **Для дітей з альтернативним доглядом слід застосовувати індивідуальні процедури найкращих інтересів і будь-яке повернення є добровільним, добре поінформованим, безпечним і відповідає їхнім найкращим інтересам.** При цьому слід підтримувати право дитини на перебування в третій країні, включаючи право на отримання притулку.
- **Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка є життєво важливими втручаннями для вражених конфліктом дітей і підлітків, включаючи тих, які роз'єднані та без супроводу.** Послуги повинні бути наявні та доступні. **Забезпечити належну підтримку дорослим і дітям, включно із залученням кваліфікованих психологів, педагогів та інших постачальників послуг.** Програми багатосекторного реагування мають відповідати мінімальним стандартам захисту дітей, їх психічного здоров'я та психосоціальним стандартам для підвищення інклюзивності в наданні послуг.
- **У випадках коли необхідний альтернативний догляд, пріоритет слід надавати сімейному догляду.** Слід надати підтримку для забезпечення значного збільшення кількості місць альтернативного сімейного догляду, де це необхідно, включно з фінансуванням та обміном позитивним досвідом.
- **Необхідно продовжувати докладати всіх зусиль для запобігання інституціоналізації дітей, у тому числі для дітей з інвалідністю в Україні та в країнах прийому.** Використання опіки за місцем проживання²⁰ слід розглядати лише як крайню можливість протягом якомога коротшого часу, у максимально наближеному до сім'ї середовищі, зосередженому навколо прав і конкретних потреб дитини.
- **Процедури усиновлення між країнами не слід починати під час або відразу після надзвичайної ситуації.** Відділені діти й діти без супроводу дуже вразливі до торгівлі людьми й експлуатації. Криза, що триває, не дозволяє виключити роль отримання комерційної або кримінальної вигоди, шахрайства, торгівлі дітьми, обману народження й прийомних батьків у процесі всиновлення.
- **Для переміщення дітей в опіці за місцем проживання через кордони діти повинні залишатися з піклувальниками і як мінімум підтримувати контакт із однолітками, з якими вони жили, перш ніж перемістилися.** Необхідно оцінювати ситуацію й потреби кожної окремої дитини. Необхідно,

²⁰ Опіка за місцем проживання — це будь-яка групова домовленість про проживання, за якою оплачуваний або волонтерський персонал доглядає за дітьми в спеціально призначеному закладі. Термін охоплює весь догляд, який надається в будь-яких групових умовах, окрім сім'ї, включно з домітками для малих груп, дітей і немовлят, «установами», «притулками для сиріт», «дитячими поселеннями», «будинками сімейного типу». Групові дома в Україні й Польщі, іноді називаються домітками з прийомними сім'ями.

щоби переміщення дітей здійснювалося в координації з відповідними органами влади й відомими родичами та реєструвалося в ключових системах реєстрації й відстеження, щоби слідкувати за тим, куди діти прямують і хто за них відповідає. У країні прийому має бути відповідний запис.

- **Для дітей, які залишаються в місцях опіки за місцем проживання в Україні, слід докласти всіх зусиль, щоби забезпечити й гарантувати ланцюги постачання основних товарів (харчових продуктів, санітарії, гігієнічних продуктів та основних лікарських засобів) і критично важливих послуг (включаючи ті, які спеціально необхідні для дітей із інвалідністю), а також забезпечити постійну допомогу та захист персоналу.**

ПІДЗВІТНІСТЬ ДІТЯМ І СІМ'ЯМ

Ключові повідомлення

- Підзвітність перед постраждалим населенням у межах центрів гуманітарної діяльності щодо зобов'язань²¹ IASC спрямована на зміцнення культури підзвітності для надання більш етичного, принципового й гідного гуманітарного реагування.²² **Підзвітність дітям є важливим компонентом застосування підходу, заснованого на правах дітей.**
- **Усі гуманітарні організації зобов'язані робити свій внесок у захист дітей, забезпечувати й гарантувати їх захист від сексуального насильства й експлуатації, а також включати їх до процедур гуманітарної підзвітності й захисту біженців. Дітей необхідно змістовно залучати, консультувати та співпрацювати з ними відповідно до процесів щодо віку та стадії розвитку.**

Рекомендації

- **Усі гуманітарні організації повинні поважати принципи гуманності, неупередженості, нейтральності й незалежності.** Донори повинні забезпечувати, щоби всі фінансовані програми відповідали МСЗД та основним гуманітарним і галузевим стандартам. Сюди має входити посилення підзвітності щодо віку та статі, а також механізмів зворотного зв'язку та скарг для розв'язання невіршених проблем і прогалин, особливо тих, які впливають на вразливі групи населення. Громади повинні бути в центрі планів реагування.
- **Діти, включно з дітьми в прийомних спільнотах, мають право на отримання дружньої до дитини інформації про свою ситуацію (відповідно до віку, мовою, яку вони можуть зрозуміти). Інформацію про їхню ситуацію, права, ризики й доступні ресурси необхідно рано, часто й широко**

²¹ Inter-Agency Standing Committee, "Commitments on Accountability to Affected People and Protection from Sexual Exploitation and Abuse," IASC Revised AAP Commitments, 2017, <https://interagencystandingcommittee.org/system/files/2020-11/IASC%20Revised%20AAP%20Commitments%20endorsed%20November%202017.pdf>.

²² The Alliance for Child Protection in Humanitarian Action, "A Clarion Call: The Centrality of Children and their Protection in Humanitarian Action 2021–2025 Strategy," 2021, https://alliancecpa.org/en/system/tdf/library/attachments/alliance_2021-2025_strategy_final_en.pdf?file=1&type=node&id=45928.

розповсюджувати на різних медіаплатформах різними мовами, включаючи телебачення, радіо й соціальні мережі. Якщо можливо слід застосовувати підходи за участі дитини з метою інформування для дизайну дружніх до дітей матеріалів.

- **Дуже важливо забезпечити, щоб працівники гуманітарних організацій і постачальники послуг у всіх операціях використовували політики, процедури та практики з гарантування прав дітей, зокрема для запобігання сексуальній експлуатації та насильству (ЗСЕН).** Дружній до дитини зворотний зв'язок і механізми подання скарг мають важливу роль у захисті та ЗСЕН, і їх слід адаптувати відповідно до будь-якого віку, статі та здібностей дітей.
- **Критерії фінансування донорів повинні підтримувати систематичний і безпечний збір дезаггредованих даних про вік, стать та інвалідність.** Усі завдання зі збору даних повинні враховувати дисбаланси сили серед внутрішньо переміщених осіб (ВПО), біженців, організацій і прикордонних органів. Надійний захист даних щодо всіх даних завжди має важливе значення, особливо конфіденційних даних, пов'язаних із вразливими групами дітей.

ЛОКАЛІЗАЦІЯ

Рекомендації

- **Донори повинні надавати гнучке фінансування безпосередньо місцевим і національним організаціям, щоб вони могли визначати пріоритети збільшення та зміни потреб серед найбільш постраждалого населення.** Це включає підтримку та розвиток обізнаності та спроможності цих організацій, зокрема дотримання та впровадження МСЗД. Необхідно надавати пріоритет підтримці жінок і молоді й/або організацій, які вони очолюють чи зосереджені на них.
- **Забезпечити, щоби місцеві громадські організації масштабували свої програми та зосередили увагу на реагуванні на складну гуманітарну ситуацію як в Україні, так і в сусідніх країнах, і були забезпечені відповідними та контекстуалізованими можливостями для збільшення потужностей, виходячи з їхніх конкретних потреб і компетенції, щоби забезпечити отримання результатів захисту для дітей.**

ЗАХИСТ І ОСВІТА ДІТЕЙ

Ключові повідомлення

- **Під час кризи право дитини на безпечну, інклюзивну та якісну освіту в захищеному середовищі ще важливіше.** Доступ до якісної освіти дозволяє дітям і молоді виживати та процвітати в періоди великої невизначеності та вразливості. Якісна освіта, що підтримує соціально-емоційний і когнітивний розвиток, сприяє стійкості дітей посеред ворожості. Вона створює безпечний простір,

який може діяти як платформа для рятувальних послуг і захищати їх від насильства, жорстокого поводження, недбальства та експлуатації, що значно зростає під час надзвичайних ситуацій.

- **Інтегроване навчання та програми захисту дітей мають важливе значення для захисту дітей у кризових ситуаціях**, і це має вирішальне значення для запобігання нехтуванню дітьми та завдання їм подальшої шкоди.
- В Україні освіту атакують. З 24 лютого в усій країні в середньому атакують понад 20 шкіл на день.²³ **Доступ до безпечної освіти було надзвичайно пошкоджено для всіх 5,7 мільйонів дітей в Україні віком 3–17 років.** Це може призвести до значної втрати знань і вибуття школярів із навчального процесу.
- На даний час незважаючи на зусилля уряду України й сусідніх країн із метою забезпечення подальшого навчання дітей через онлайн-платформи діти стикаються з численними проблемами доступу до освіти, включаючи пошкодження або знищення шкіл в Україні, переміщення, мовні бар'єри, потреби в спеціальній освіті й відсутність психологічної підтримки.
- **Нестача кваліфікованого викладацького складу та навчального персоналу через конфлікти та переміщення.** Перед ескалацією кризи в східних регіонах, контрольованих державою, приблизно 30% (або загалом 200 освітніх установ) повідомляли, що в них недостатньо вчителів.
- **Діти, які втекли за кордон, потребують підтримки в доступі до національних освітніх систем, включаючи мовну та психосоціальну підтримку**, а деякі з цих систем мають поточні проблеми, такі як дефіцит вчителів і недостатнє фінансування.

Рекомендації

- **Право на освіту в безпечних і захищених необхідно підтримувати.** Це можливо лише шляхом визначення пріоритету фінансування, що дозволяє секторам освіти й захисту дітей комплексно вирішувати миттєві ризики, пов'язані з навчанням і захистом, для дітей, які залишаються в Україні, а також тих, які виїжджають за межі її кордонів. Це включає доступ до позашкільної освіти для дітей.

Переміщенням дітям потрібна цілісна освіта й послуги із захисту дітей:

- Міносвіти України та національні освітні системи країн прийому мають докласти зусиль, щоб **забезпечити учням можливість завершити повний навчальний рік (коли це можливо), мати доступ до перехідних або місткових програм під час переміщення з метою успішної інтеграції в місцеві школи, а також забезпечити надійну академічну та психосоціальну підтримку на найближчі роки.**

²³ Save the Children, "Ukraine: More than 20 Schools Attacked on Average Every Day Since Escalation of War," 2022, <https://www.savethechildren.org.uk/news/media-centre/press-releases/more-than-twenty-schools-attacked-on-average-since-ukraine-conf#:~:text=KYIV%2C%204%20April%202022%20%2D%20An,Save%20the%20Children%20said%20today.>

- **Перехідні або місткові програми повинні мати захищений простір для формального або неформального навчання** й важливо, щоб кожен крок, зроблений учнями, сприяв успішній інтеграції в формальні системи освіти, де це можливо.
- Безпечний простір і громадські програми мають надавати **інформацію про доступні освітні можливості на додачу до психосоціальних, медичних/оздоровчих і юридичних послуг**.
- **Дітям, які перемістилися з України, запропонували місця в місцевих школах, але цим школам потрібна значна підтримка, щоб забезпечити успішну інтеграцію дітей.** Це означає мовних координаторів, підтримку ПЗПСП для вчителів та учнів, механізми перенаправлення тощо.
- **Необхідно підтримувати зусилля щодо інтеграції українських вчителів у освітні системи країн приїому, як шляхом захисту прав, так і програм.**
- **Ресурси та підтримка в рамках покращення можливостей для вчителів, волонтерів та адміністративного персоналу** навчальних закладів, включаючи тимчасові навчальні центри в таких сферах, як освіта з життєвих навичок, захист дітей, емоційна підтримка, формування миру та вирішення конфліктів.

ЗАХИСТ ДІТЕЙ, ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА Й ХАРЧУВАННЯ

Ключові повідомлення

- **За оцінками шість мільйонів переміщених осіб і людей, які постраждали від конфлікту в Україні, стикаються з гострою нестабільністю харчових продуктів.** За прогнозами ще мільйони потраплять у надзвичайну ситуацію через голод і погане харчування. ВПО й особи, що проживають в оточених і частково оточених містах, включаючи дітей, стикаються зі значним дефіцитом їжі й води.²⁴
 - Приблизно половина всіх ВПО стурбована тим, що їм не вистачає їжі, і вже використовують стратегії подолання, такі як пропуски їжі або обмеження розмірів порцій.²⁵
- **Продовольча безпека й відповідне харчування є важливими для захисту, розвитку й добробуту дітей.** Докази з інших гуманітарних середовищ свідчать, що діти, які не мають доступу до стабільних, достатніх, поживних і різноманітних харчових продуктів, мають погіршення психічного здоров'я, затримку росту й наслідки для психосоціального благополуччя, вони більш уразливі до нехтування, фізичного й емоційного насильства, насильства з боку однолітків, сексуальної експлуатації та жорстокого поведіння, сексуального насилля, торгівлі дітьми, небезпек і травм.²⁶

²⁴ World Food Programme, "Ukraine Conflict: Addressing Acute Needs, Protecting Displaced Populations and Maintaining Food Systems," WFP, April 2022, https://fscluster.org/sites/default/files/documents/ukraine_crisis_-_wfp_response_strategy.pdf.

²⁵ World Food Programme, "Ukraine Conflict: Addressing Acute Needs, Protecting Displaced Populations and Maintaining Food Systems," WFP, April 2022, https://fscluster.org/sites/default/files/documents/ukraine_crisis_-_wfp_response_strategy.pdf.

²⁶ Virginia Morrow, Yisak Tafere, Nardos Chuta, Ina Zharkevich, "'I started working because I was hungry': The consequences of food in security for children's well-being in rural Ethiopia," *Social Science & Medicine*, Volume 182, 2017, Pages 1-9, ISSN 0277-9536,

- **Продовольча небезпека також може змусити дітей і сім'ї вдаватися до негативних механізмів адаптації**, таких як роз'єднання сім'ї, дитяча праця, зв'язок зі збройними силами та збройними групами, а також інших форм сексуального й гендерно обумовленого насильства (СГН). Ці негативні механізми адаптації можуть посилити попередньо наявні ризики щодо статі та захисту дітей. Дівчата піддаються підвищеному ризику виключення зі школи, раннього та примусового шлюбу, сексуальної експлуатації для виживання, а також дитячої й ранньої вагітності. Дівчата особливо вразливі до форм СГН, тоді як хлопці можуть піддаватися більшому ризику наймання в озброєні сили та групи, різних форм дитячої праці.
- **Продовольча небезпека також має негативні наслідки для психічного здоров'я та психосоціального благополуччя піклувальників, що безпосередньо впливає на здатність піклувальників дбати та забезпечувати дітей.** В інших контекстах продовольча нестабільність пов'язана з депресією матері, насильством до дітей, підвищеним ризиком нехтування та погіршенням стосунків між піклувальниками й дітьми.²⁷
- **Діти мають право на доступ до безпечної, достатньої й поживної їжі у захищений спосіб, який відповідає їх культурним уподобанням і вимогам розвитку.** Дітям на ключових етапах розвитку, включаючи **дітей віком від 6 до 23 місяців, дівчат і хлопців підліткового віку**, може знадобитися доступ до певних дієт і додаткових продуктів харчування для забезпечення їхнього здорового розвитку.

Рекомендації

- **Підтримка спільної системи захисту дітей і безпеки харчових продуктів потребує оцінок**, щоб визначити, як продовольча нестабільність впливає на захист і добробут дітей. Організації із захисту дітей і продовольчої стабільності повинні за можливості разом консультуватися з дітьми, включно з дітьми та підлітками шкільного віку, щоби зрозуміти їхні механізми адаптації.
- **Контролюйте, як ситуація з продовольчою безпекою впливає на механізми адаптації в сім'ях** під час розвитку конфлікту, звертаючи особливу увагу на потенційні ризики для захисту дітей, такі як психосоціальний дистрес, роз'єднання сім'ї, сексуальна експлуатація та зловживання, торгівля людьми та дитяча праця.
- **Переконайтеся, що всі розповсюдження негрошових коштів, готівки й ваучерної допомоги з харчуванням є безпечними для дітей, та зменшують усі пов'язані ризики** щодо захисту дітей, включно зі сексуальною експлуатацією та зловживанням, фізичним насильством і роз'єднанням сім'ї.

<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0277953617302277> ; Catherine Porter et al., "The Evolution of Young People's Mental Health During COVID-19 and the Role of Food Insecurity: Evidence from a Four Low-and-Middle-Income-Country Cohort Study," *Public health in practice*, Oxford, England, 3 2022: 100232–100232. 100232–100232.

²⁷ Laurenzi, Christina, Sally Field, and Simone Honikman, "Food Insecurity, Maternal Mental Health, and Domestic Violence: A Call for a Syndemic Approach to Research and Interventions," *Maternal and child health journal* 24.4 (2020): 401–404 ; Sarah R. Meyer, Elizabeth Meyer, Clare Bangirana, Patrick Onyango Mangan, Lindsay Stark, "Protection and well-being of adolescent refugees in the context of a humanitarian crisis: Perceptions from South Sudanese refugees in Uganda," *Social Science & Medicine*, Volume 221, 2019, Pages 79-86 ; Ben Edwards, Matthew Gray, Judith Borja, "The influence of natural disasters on violence, mental health, food insecurity, and stunting in the Philippines: Findings from a nationally representative cohort," *SSM - Population Health*, Volume 15, 2021, 100825, ISSN 2352-8273.

- **Переконайтеся, що організації, які опікуються питаннями продовольчої безпеки, включно з національними партнерами, що надають продовольчу допомогу, пройшли навчання з визначення та направлення ризиків щодо захисту дітей і СГН до відповідних організацій у безпечний і своєчасний спосіб.**
- Організації з питань продовольчої безпеки й захисту дітей повинні спільно працювати над **розробкою критеріїв націлювання та вразливості домогосподарств**, щоби спрямувати допомогу з харчування, приділяючи увагу особливо вразливим домогосподарствам, як-от очолюваним дитиною, одним із батьків або літньою людиною, сім'ям із дітьми-інвалідами й дітьми з етнічних меншин.
- **Масштабувати національні системи соціального захисту для** сприяння доступу дітей і сімей до їжі та запобігання ризикам для безпеки дитини, як-от дитяча праця, сексуальна експлуатація та зловживання, а також фізичне й емоційне насильство над дітьми вдома. Переконайтеся, що суми переказу достатні відносно негативних механізмів адаптації.
- У місцях гострої продовольчої нестабільності **важливо масштабувати громадську психосоціальну підтримку, приділяючи особливу увагу піклувальникам дітей і підлітків**. Інтегруйте за можливості позитивні батьківські повідомлення для піклувальників у втручання з продовольчої безпеки й харчування.
- **У всіх операціях, особливо в розподілі продуктів харчування та нехарчових продуктів, необхідно застосовувати ЗСЕН**. Це має бути центральною частиною гуманітарного реагування, яку необхідно спеціально відстежувати та зміцнювати в розподілі всієї допомоги. Усі організації повинні захищати населення, особливо дітей і дівчат-підлітків, від шкоди.

ТОРГІВЛЯ ЛЮДЬМИ

Ключові повідомлення

- Хоча випадки торгівлі людьми з меншою ймовірністю виявляються безпосередньо після масового переміщення, **початкові повідомлення з України та з-за її меж указують на можливість для торговців використовувати вразливості осіб, які втікають від війни.**²⁸ В Україні також є історія торгівлі людьми в межах кордонів, при цьому в 2021 році Міжнародна організація з міграції ідентифікувала та допомогла понад 1000 жертв торгівлі людьми.
- **У період масового переміщення значно зростає ризик для сімей і дітей без супроводу чи розлучених із родиною стати вразливими до торговців.**

²⁸ Офіс Спеціального представника та координатора з протидії торгівлі людьми Організації з безпеки та співробітництва в Європі видав низку конкретних рекомендацій для країн із запобігання торгівлі людьми: <https://www.osce.org/cthb/513784>, 9 березня 2022 року.

- Пункти перетину кордону або центри прийому можуть стати дуже переповненими. Це може ускладнити особам розрізнити справжні пропозиції підтримки й потенційно шкідливих осіб або груп, таких як торговці.
- Гендерна нерівність — це рушійний фактор торгівлі людьми, а GBV — це засіб контролю всіх форм торгівлі людьми, особливо сексуальної торгівлі. У результаті жінки та дівчата особливо вразливі до торгівлі людьми, сексуальної експлуатації та зловживання.

Рекомендації

- Підтримувати зміцнення можливостей відповідних органів влади й гуманітарних організацій щодо протидії торгівлі людьми та GBV, забезпечуючи надійне виявлення та перенаправлення до багатосекторних гендерно чутливих служб захисту дітей і GBV.
- Переконайтеся, що основні потреби, особливо житло та гроші на їжу, задовольняються, а послуги підтримки орієнтовані на дітей і доступні, щоби зменшити ймовірність того, що батьки/піклувальники й діти в дорозі покладаються на зловмисників.
- Забезпечити поширення всебічної дружньої до дитини інформації про ризики торгівлі людьми, сексуальної експлуатації та зловживання українською й іншими відповідними мовами. Цю інформацію слід передавати якомога ширше, як в мережі, так і в паперовому вигляді, з урахуванням засобів доступу до інформації для різних вікових груп, рівня цифрової грамотності та здібностей.
- Уряд України, країни прийому біженців і потенційні транзитери мають посилити дотримання Протоколу ООН про попередження і припинення торгівлі людьми, особливо жінками і дітьми, і покарання за неї. Особливу увагу слід приділити запобіганню, захисту та забезпеченню відповідної допомоги групам ризику, а також інвестувати більше в посилення міжнародної співпраці для посилення профілактичних заходів.
- Механізми захисту для швидкої ідентифікації жертв торгівлі дітьми повинні бути пріоритетними в усіх точках перетину кордону. У випадку дітей без супроводу та розлучених із родиною необхідно вживати всіх необхідних заходів для ідентифікації та визначення місця перебування сім'ї, щоби сприяти возз'єднанню, де це вважається в найкращих інтересах дитини. У ситуаціях, коли безпечне повернення неможливе, служби захисту дітей повинні забезпечувати достатній догляд з повагою до прав і гідності дитини.
- Дітям, які вижили, слід надати відповідну фізичну, психосоціальну, юридичну, навчальну допомогу, житло та медичну допомогу. Необхідно вживати заходів, необхідних для захисту їхніх прав та інтересів, зокрема захищати їхню конфіденційність та особу на всіх етапах кримінального провадження, щоби запобігти подальшій шкоді.

ЗАХИСТ ДІТЕЙ І ГЕНДЕРНО ОБУМОВЛЕНЕ НАСИЛЬСТВО

Ключові повідомлення

- **Конфлікт в Україні наражає дітей і молодих людей, особливо дівчат, на значний ризик розвитку GBV.** Конфлікти викликають руйнівний вплив на прогрес до гендерної рівності, ризику щодо захисту зростають, а послуги соціального захисту підриваються. Діти без супроводу й розлучені з родиною, особливо дівчата та представники етнічних меншин або хто не розмовляє мовою країн прийому, часто більш вразливі до ризиків гендерно обумовленого насильства, включаючи сексуальне насильство та зловживання. Важливо терміново надати дітям і сім'ям доступ до комплексних програми для запобігання та реагування на всі форми GBV.

Рекомендації

- **Необхідно надати фінансування скоординованих програм захисту дітей і зниження ризику, запобігання й реагування на гендерно обумовлене насильство в Україні й сусідніх країнах. Воно має містити як термінове й рятівне втручання клінічне лікування згвалтування.**
- **Особливу увагу слід приділяти вразливим групам:** дітям і дівчатам-підліткам, включно з інвалідами, а також дітям без супроводу й розлученим з родиною, які під час конфліктів (і через відсутність батьківського догляду) стикаються з підвищеними ризиками гендерно обумовленого насильства й інших форм насильства, зловживання та дискримінації. Усі процедури повинні в будь-який час враховувати погляди дітей і дівчат відповідно до їхнього віку та зрілості та для їхніх найкращих інтересів.
- Слід створити **програми багатосекторного реагування** незалежно від наявності чи відсутності задокументованих випадків сексуального насилля чи торгівлі людьми, **що також мають відповідати мінімальним стандартам захисту дітей і щодо гендерно обумовленого насильства та мініальному початковому пакету послуг для сексуального та репродуктивного здоров'я в кризових ситуаціях.**
- **Сектори захисту дітей і гендерно обумовленого насильства, зокрема через встановлені механізми координації, повинні ефективно співпрацювати для забезпечення своєчасного й дієвого реагування відповідно до статі й віку, доступного для всіх дітей.**
- **Слід проводити оцінки щодо статі й захисту дітей.** До них належать спільний моніторинг ризиків у всіх групах захисту й інших групах, збір/аналіз вторинних даних, а також забезпечення якісного збору, зберігання й розповсюдження даних із метою збільшення кількості допомоги, чутливої до статі й дітей.
- **Інвестуйте більше в локалізацію, особливо співпрацюючи з організаціями, очолюваними дівчатами й жінками, для координаційних механізмів подолання гендерно обумовленого насильства.** Усунення гендерно обумовленого насильства у складному конфлікті та кризі біженців

вимагає узгоджених зусиль через партнерства, що можуть допомогти ефективно збільшити структури підтримки для запобігання подальшій шкоді та травмам і покращення доступу до інформації про основні послуги щодо гендерно обумовленого насильства.

Підтвердження:

Ці повідомлення було складено членами робочої групи захисту (РГЗ) Альянсу на захист дітей у межах гуманітарної діяльності у співпраці з іншими членами Альянсу, технічними робочими групами, робочими групами, включно з Робочою групою щодо дітей, пов'язаних із збройними силами та збройними групами, і Командою з питань захисту дітей без супроводу й розлучених із родиною, що разом очолюється Глобальною спільною платформою.

© Альянс на захист дітей у межах гуманітарної діяльності